

**R.P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, É Societate Iesv, Jn
Collegio Romano Eivsdem Societatis Olim Theologiae
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtaiones
Scholasticae, & Morales, De virtute, & ...**

Lugo, Juan de

Lvgdvni, 1666

§. De circumstantia ignorantiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82358](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82358)

tenent generandi. In quo quidquid dubitare videatur Filiucius *tom. 1. tractat. 10. part. 2. cap. 1. numero 23.* affirmandum videtur cum Sanchio libro *septimo de matrimon. disputat. 5. num. 14.* Henriquez lib. 5. de penitent. cap. 6. num. 3. in *Glossa littera M. Lessio lib. 4. cap. 3. dub. 6. num. 45.* Quia circumstantia illa transfert peccatum ad aliam speciem, nempe contra naturam, quatenus frustratur finis, ad quem natura destinavit copulam carnalem, cum nulla possit ibi esse spes, vel intentio generationis.

176. Secunda potest esse circumstantia sponsalium; an qui habet sponsam de futuro, debeat hoc explicare, dum confitetur copulam fornicariam cum alia. Triplex est sententia. Prima negat explicandam eam circumstantiam: quia per sponsalia nondum traditur ius in corpus, nec potest esse adultera, quæ adhuc non habet virum. Quare sicut qui habet votum ingrediendi religionem, non violat hoc votum, nec tenetur hanc circumstantiam explicare in fornicatione, quam interim confitetur; quia nondum habet votum castitatis: sic qui promittit matrimonium, nondum censetur proximè obligatus ad fugiendam copulam cum illa; sed solum remotè, quatenus se obligavit ad suscipiendam illam obligationem proximam per matrimonium de præsentia, quod promittit. Hanc sententiam tenent Covarruvias, & Viualdus apud Sanchez lib. 1. de *matrim. disputat. 2. num. 4.* Megala 1. part. lib. 5. cap. 11. quest. 5. num. 9. Basilus Pontius de *matrim. lib. 11. cap. 6. num. 8.* & probabilè dicunt Petrus Ledesma apud Sanchez ubi supra, & Layman lib. 5. tractat. 10. part. 1. cap. 1. numero 6. & probabiliorè Azor. apud Filiucium *tom. 3. tractat. 30. cap. 2. num. 53.*

177. Secunda sententia docet esse explicandam eam circumstantiam: quia si ex contractu debes vendere, & tradere mihi equum tuum eras, peccas peccato iniustitiæ, si hodie eruto oculo, equum deteriorè reddas: ergo licet corpus sponse nondum sit sponso traditum, peccat tamen sponsa contra ius, quod habet sponsus ad illud corpus accipiendum, dum per copulam fornicariam illud longè deterius, & inutilius reddit. Hanc tenent Sarmiento, Ludovicus Lopez, & Ledesma apud Sanchez ubi supra, num. 5. Homobonus, Naldus, Syluius, Pitigianus, & Petrus Fay apud Dianam 1. tom. tractat. de circumstant. aggravant. resolut. 5. & 2. tom. tractat. 4. resolut. 67. ubi addit Molinam, Coninch, Rebellium, Gutierrez, & Ioann. de la Cruz.

178. Tertia sententia media dicit explicandam esse eam circumstantiam à sponsa, vel à peccante cum ipsa, non à sponso, nec ab ea, quæ cum ipso peccavit. Quia licet uterque propter copulam subsequenter alterius possit iuste resiliire, & dissolvere sponsalia, longè tamen graviorè iniuriam patitur sponsus, & longè gravius onus, ac dedecus subit, quàm sponsa, quæ non nisi leuiter offendi videtur. Hanc tenet Sanchez illa *disp. 2. num. 6.* & pro eadem affert Diana dicta *resol. 5.* Eman. Rodriguez, Filiucium, Fagundez, & Villalobos. Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, nec faciliè aliquam ex iis efficaci argumento impugnare.

179. Tertia circumstantia esse potest dignitatis operantis, verbi gratia, si poenitens est Episcopus Generalis, Prælati, an debebat id explicari. Affirmant aliqui, N. n. in *addit. ad 3. part. question. 9. artic. 2. dub. 3. conclus. 2.* & 3. Fagundez *Præcepto 2. lib. 4. capite 3. num. 8.* Quod quidem verum est quando ea circumstantia affertur secum in peccato pecuniarè malitiam scandali, quod non raro reperitur.

P. Ioann. de Lugo de Penitentia.

peritur, quando eiusmodi personæ peccare conspiciuntur.

Ceterum per se loquendo, & in vniuersum non videtur necesse in omni peccato mortali etiam intentio, vel occulto eam circumstantiam explicare, ut supponit Sanchez lib. 7. de *matrim. disputat. 27. num. 33.* Henriquez, Coninch, Filiucius, & alij, quos affert Diana ubi supra, *resolut. 6.* quia secluso scandalo, non transfert circumstantia illa peccatum ad aliam speciem, licet illud aggravet ratione maioris obligationis, qua Prælati debet procurare perfectionem. Hoc tamen etiam reperitur in religioso, qui ratione sui status magis debet procurare perfectionem, & tamen non ideo in quolibet peccato mortali debet explicare circumstantiam status religiosi, ut constat.

Hinc responderi obiter potest ad aliud simile dubium de Gubernatore, aut publicum magistratum gerente; an si ipse furetur, debeat circumstantiam sui officij explicare, ratione cuius debebat furta in Ciuitate impedire. Affirmat uterque Medina apud Dianam ubi supra, *resolut. 36.* Negat tamen Henriquez lib. 2. cap. 6. num. 3. in *Glossa, littera O.* & alij Recentiores communiter: quod verius videtur, & probari potest; quia licet Gubernator ex iustitia tenetur ad impediendum furtum suum pro debito sui muneris; illa tamen circumstantia non adderet nouam speciem, cum iam ipsum peccatum furti constitutum sit in specie iniustitiæ.

Dices: circumstantiam officij addere speciem nouam, quia est contra iustitiam, non solum commutatiuam, sed etiam contra distributiua, quæ obligat Gubernatorem ad impedienda furta propter bonum publicum. Sed contra, quia licet Gubernator constituatur ad hoc, ut impediatur furta, & delicta aliorum, non tamen, ut impediatur sua. Sicut Fiscalis debet ex munere suo denunciare delicta contra bonum publicum, non tamen sua, sed aliorum: & custos vineæ debet manifestare fures, non tamen seipsum; quia omnes constituuntur in ordine ad alios in officio constituendos, non in ordine ad ipsorum delicta impedienda: non ergo accipit ex hoc capite speciem nouam malitiæ furtum illud, vel adulterium, quod à Gubernatore patratetur.

Hinc etiam colligitur à fortiori contra Nunum loco supra allegato, *conclus. 5.* Sacerdotem percutientem aliquem laicum citra occisionem, aut membri mutilationem, etiam si sit percussio cum effusione sanguinis, non debere explicare circumstantiam proprii Sacerdotij: nam licet magis indecens sit Sacerdoti percussio illa: id tamen non videtur continere speciem malitiæ diuersam in confessione explicandam.

§. 6. De circumstantia ignorantia.

Quarta circumstantia esse potest ignorantia, an scilicet, qui peccauit ex ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili, debeat id explicare; quod est querere, an peccata commissa scienter, & commissa ex ignorantia culpabili sint eiusdem speciei. De quo videri possunt Suarez in *presenti disput. 22. sect. 4. num. 14.* Vasquez in 1. 2. *disput. 11. Salas 2. tom. in 1. 2. tractat. 13. disput. 8. sect. 8.* qui alios multos congerit. Clariùs tamen, & breuius rem explicuit Sanchez lib. 1. in *Decalog. cap. 17. n. 22. & 23.* qui cum reliquis citatis negat eam circumstantiam afferre differentiam specificam; sine enim Missam omittas scienter, sine id facias ignorans præceptum, cum tamen aduerteres debitum inquitendi; peccatum habet malitiam eiusdem speciei.

D d

Aduer

183.

Aduertunt tamen ij Auctores primò explicandam esse ignorantiam, quando ea excusat ab incurtenda censura imposita violanti solum scienter tale præceptum. Secundò quando ob ignorantiam aliquis exponitur periculo peccandi in alia specie, v. g. si ignores statum scemina, quam cognoscis: tunc enim te exponis periculo adulterij, vel sacrilegij, &c. si nupta, si Deo sacra sit. Tertid addunt aliqui explicandam ignorantiam, quando est affectata ad finem liberiùs peccandi. Quod quidem verum est, quando ideo subest, vt diximus, periculum peccandi in alia specie: quando verò non est tale periculum, sed ignorantia affectatur, ne notitia certa præcepti remoueat à peccato, non videtur explicanda ea circumstantia, quia nec mutat speciem, nec etiam notabiliter aggravat: peius enim fortasse est violare præceptum notum, quàm nolle illud cognoscere, vt sine remorsu violetur: plus enim reuerentia, & timoris ostenditur in secundo casu, quàm in primo, quidquid dicat Sanchez *loc. cit. num. 2. & 3. & num. 5.*

184.

Ab hac communi doctrina discedit aliquantulum Ioann. Malderus in 1. 2. *quest. 76. art. 2.* vbi obseruat obligationem sciendi, & expellendi ignorantiam circa aliquid dupliciter contingere. Aliquando enim oritur solum ex obligatione aliquid faciendi, vel omittendi, ad quod necessaria est eius cognitio. Aliquando obligatio sciendi prouenit ex peculiari præcepto, quo tenemur comparare nobis aliquam scientiam, vt sciamus. Quando ergo obligatio est prioris generis, vnicum peccatum, & eadem in specie malitia est ignorantia, & peccatum ex ignorantia sequitur. Quando verò obligatio sciendi est posterioris generis, ignorantia secundum se est peccatum distinctum à peccato, quod ex illa ignorantia admittitur, verbi gratia, si quis ex ignorantia culpabili Decalogi incidat in peccatum homicidij, duplex peccatum committit: vnum negligentia sciendi illud, quod scire poterat, & debebat, scilicet, Decalogum; alterum homicidij. Sic etiam Confessarius absolvens ex ignorantia eum, quem absolueri non poterat, dupliciter peccat, ignorans ea, quæ ad officium suum pertinent, & indebitè absolvens. Cui doctrinae consentire videtur Tann. in 1. 2. *disp. 4. q. 9. dub. 1. num. 12.*

185.

Hoc tamen, nisi sano modo, & iuxta id, quod superius diximus, intelligatur, in rigore non est vniuersaliter verum. Fateor quidem aliquam ignorantiam secundum se esse speciale peccatum independentem ab opere illicito subsequuto, qualis est ignorantia culpabilis articuloꝝ, & mysterioꝝ fidei, quorum notitia per se ipsam præcipitur, atque ideo sistendo in ipsa obligatione sciendi, est culpabilis talis ignorantia. Cæterum ignorantia Decalogi, aut earum rerum, quas quisque scire debet ad rectè exequendum munus, & officium suum, non est speciale peccatum contra aliquam specialem obligationem diuersam ab obligatione seruandi legem, vel exequendi debito modo officium proprium. Poterit quidem contingere, quod committens homicidium ex ignorantia Decalogi committat peccatum aliquod diuersum etiam specie à puro homicidio: quia nimirum per ignorantiam totius Decalogi non solum se exposuit periculo homicidij, sed aliorum peccatorum contra Decalogum: quod idem de Confessario, & quolibet alio ignorante, quæ ad officium suum pertinent cum proportionem dicendum est; & tunc oportet explicare etiam malitiam ignorantia. Cæterum si ignorantia culpabilis sit solum circa aliquod præceptum speciale, verbi gratia, circa malitiam, & prohibitionem vsuræ, non est duplex malitia in vsura commissa ex tali ignorantia; quia tota obligatio sciendi prohi-

bitionem vsuræ nascitur ex prohibitionem vsuræ, quæ tota est in specie iniustitiæ: non oportet ergo distinguere ibi duas malitias, quia perinde se habet tunc obligatio sciendi, sicut in eo, qui culpabiliter ignorat præceptum seruandi festum, vel ieiunandi hac die, qui quidem non contrahit duas malitias, sed vnā contra præceptum festi, vel ieiunij, quod simul obligat ad expellendam illam ignorantiam, quod bene explicuit Valquez in 1. 2. *dila. disp. 219.* & Layman *lib. 1. tractat. 2. cap. 4. num. 10.* qui de ignorantia etiam Decalogi loquuntur, & in vniuersum de omni ignorantia rerum operandarum.

Maiores difficultates esse potest circa ignorantiam prioris, quæ versatur circa speculabilia, & opponitur obligationi sciendi sine ordine ad operandum, qualis est ignorantia articuloꝝ fidei. De qua in primis dicendum videtur consequenter esse peccatum eiusdem speciei, licet obiecta, quæ ignorantur, differant specie; quia eadem est obligatio sciendi eas omnes veritates, & contra eandem virtutem, & obligationem fidei peccatur eas omnes ignorando. Vnde Suarez *disp. 15. de fide, sect. 1. num. 7.* aduertit non esse plura peccata: sed vnicum, quando aliquis culpabiliter ignorat plures fidei articulos, quos scire debebat.

Difficultas est, an ignorantia culpabilis circa cunctos articulos sit peccatum diuersæ speciei moralis, à peccato infidelitatis, quo aliquis scienter negat aliquam fidei veritatem; an verò sit eiusdem malitiæ quoad speciem, sicut diximus homicidium ex ignorantia culpabili factum non differre specie moralis ab homicidio scienter commissio. P. Valquez in 1. 2. *disp. 126. c. 2. & 3.* differentiam assignat quoad hoc inter peccatum homicidij, & infidelitatis, vt ignorantia non faciat malitiam specie diuersam in homicidio, faciat tamen differentiam speciei in peccato contra fidem: quia stante ignorantia, manet tota malitia homicidij ex parte obiecti externi: at verò posita ignorantia etiam culpabili, non manet malitia hæresis, vel infidelitatis, quæ consistit in hoc, quod aliquis scienter aduersetur dictis, & auctoritati Dei loquentis, quod non facit, qui ignorat Deum loqui, licet id culpabiliter ignoret.

Hæc sententia, & eius ratio mihi semper difficilis visa est, nec inuenio discrimen quoad hoc inter peccata contra obligationem credendi, & contra alia præcepta. Malitia enim, quæ in infidelitate apparet, vt dicit ipse P. Valquez *num. 4.* sumitur ex eo, quod aliquis offendit auctoritatem loquentis, non credendo, quod dicit. Hæc autem irreuerentia non solum inuenitur, quando aliquis scienter dissentit Deo loquenti; sed etiam quando culpabiliter negligit examinare, an sit doctrina Dei, & ob eam negligentiam re ipsa dissentit iis, quæ à Deo dicuntur. Quod quidem ex ipso irreuerentia exemplo comprobari potest: quia si ego alicui honorem debitum non exhibeo, siue id faciam illum cognoscens, siue ex culpabili negligentia eum ignorans, pertinet ad eandem speciem irreuerentia: vnde qui vulnerat personam sacram, siue scienter id faciat, siue ex culpabili ignorantia, in vtroque casu contrahit eandem malitiam sacrilegij secundum speciem; ergo in vtroque casu offendit, & violat reuerentiam debitam personæ sacræ; sic etiam qui ex ignorantia culpabili irreuerenter se gerit erga Principem, aut summum Pontificem, procul dubio contraheret irreuerentiam contra eorum dignitatem. Similiter ergo qui ex negligentia culpabili negat esse veram, quæ Deus nobis credenda proponit, contrahit malitiam irreuerentia.

irreuerentia contra Diuinam auctoritatem. Fateor quidem maiorem longè fore irreuerentiam, si scienter neget, quæ fides docet: id tamen non sufficit ad differentiam specificam; quia maior etiam irreuerentia est Principem, vel Pontificem cognitum dehonore, quam culpabiliter incognitum: maior etiam iniustitia est, hominem scienter occidere, quam quem ex culpabili ignorantia feram existimas: & tamen in iis, & similibus casibus non ponitur differentia specifica inter malitias. Similiter grauior inobedientia est scienter violare præceptum Prælati, quam culpabiliter ignoratum, & tamen non est differentia specifica inobedientia. Cur ergo irreuerentia contra auctoritatem Dei loquentis cognitam, vel culpabiliter ignoratam faciat illam distinctionem specificam magis, quam in aliis peccatis?

189. Dicunt deesse ex parte obiecti malitiam completam obiectiuam infidelitatis; quæ consistit in dissentiendo scienter iis quæ Deus dicit: sed contra, quia etiam ego dicam in dehonoratione Pontificis culpabiliter incogniti deesse malitiam illam specificam obiectiuam, quæ est dehonore scienter Pontificem: item in inobedientia ex ignorantia culpabili præcepti deesse malitiam illam completam specificam, quæ est agere scienter contra obedientiam; atque adeo esse duas species inobedientia, vel dehonorationis, sicut ponis duas species agendi contra auctoritatem, & testimonium diuinum. Sicut ergo in iis exemplis reperitur eadem malitia contra reuerentiam, aut contra obedientiam, licet minor, quando ex ignorantia, quam quando ex scientia peccatur; sic in casu nostro videtur esse malitia in specie in utroque casu contra reuerentiam debitam diuino testimonio; quæ quidem obligat non solum ad non negandum scienter id, quod Deus dicit, sed etiam ad non exponendum nos periculo id negandi temerè propter inconsiderationem, & negligentiam nostram.

190. Confirmatur; quia in aliis materiis exponens se culpabiliter periculo alicuius peccati contrahit malitiam illius peccati, & exponens se manifesto periculo incidendi in hæresim, contrahit malitiam hæresis, licet non omnino consummatam, vt fatentur Suarez disputat. 19. de fide, sect. 6. num. 18. & tamen ille nondum resistit scienter testimonio diuino: ergo similiter qui ob negligentiam culpabilem exponit se periculo negandi id, quod Deus dicit, & quod tenebatur credere, contrahet malitiam eiusdem rationis, licet non sit peccatum infidelitatis, aut hæresis consummata, vt postea dicam.

191. Dices: diuersa malitia est significare Deum non esse veracem, quod videtur facere, qui scienter negat fidem, & diuersa est negligentia in examinanda fide proposita, an verè proposita sit; per quod non videtur se quis opponere veritati Dei. Sed contra, quia ad peccatum infidelitatis non requiritur, quod aliquis neget Deum esse veracem: imò nullus fortasse hæreticus, aut infidelis id negat, sed negat esse reuelata à Deo, quæ nostra fides proponit: hoc tamen sufficit, ad veram infidelitatem; quia auctoritas Dei non solum exigit, quod non negemus Deum esse veracem, sed etiam quod non negemus ea, quæ Deus dicit: ad quod necesse est non negare Deum loqui, quando eius loquutio sufficienter nobis proponitur. Sicut ergo contrahit malitiam infidelitatis, qui negat Deum reuelare hæc mysteria: sic poterit eam contrahere, qui ex negligentia culpabili vult se exponere periculo negandi, quod ex diuino testimonio credere tenebatur.

P. Ioann. de Lugo de Penitentia.

Propter hæc ergo alij eodem modo loquuntur de peccatis contra fidem, sicut de peccatis contra alia præcepta, vt eodem etiam modo contrahant malitiam eiusdem rationis, siue scienter, siue ex ignorantia culpabili committantur. Soto in 4. distinct. 2. question. 22. artic. 3. post 5. conclusion. Lorca 2. 2. question. 11. disputat. 41. numero 15. & fauent Bonauent. in 4. distinct. 13. dub. 4. circa sextum. Alij saltem id concedunt in habente ignorantiam affectatam. Ita Cano locis Theolog. lib. 12. cap. 8. & cap. 9. Petrus Nauarra lib. 2. de restruct. cap. 4. part. 2. dub. 8. numero 208. & in vniuersum de proferente hæresim ex ignorantia qualibet mortaliter culpabili; idem docet Thomas Sanchez libro secundo in Decalog. capite septimo numero 24. confirmans doctrinam generalem, quam tradiderat libro primo, cap. 17. numero 15. de omnibus peccatis ex ignorantia factis pertinere ad eandem speciem, ad quam pertinent scienter facta, quam regulam dicit in præsentem etiam materia locum habere.

193. Dices, ergo qui ex ignorantia culpabili negat res fidei, peccat vero peccato infidelitatis, sicut qui scienter eas negat, atque adeo perdidit habitum fidei infusæ, quæ quidem licet in peccatore maneat, peccato tamen infidelitatis deperditur, iuxta doctrinam Trident. sess. 6. cap. 15.

Respondetur fidem deperdi peccato infidelitatis consummato, & perfecto: hoc autem peccatum ex ignorantia culpabili commissum, licet particeps eandem specie malitiam, non tamen habet denominationem infidelitatis simpliciter, & propriè. Sicut ille etiam, qui culpabiliter exponit se morali periculo incidendi in hæresim, contrahit malitiam hæresis, vt supra vidimus; & tamen nondum est hæreticus, nec perdidit habitum fidei infusæ: quin denominatio hæretici, & infidelis ultra malitiam specificam, requirat alias condiciones, quæ licet non afferant differentiam essentialem, sunt tamen necessariae ad tale peccatum in individuo.

194. Ratio autem, cur non perdat fides infusa quolibet peccato illius speciei, sed sola infidelitate, ea reddi potest; quia quandiu aliquis non dissentit scienter Deo, potest credere debito modo, quæ sibi sufficienter proponuntur, vt reuelata à Deo; nam licet ex negligentia culpabili ignoret aliqua quæ debebat credere, adhuc circa alia, quæ non ignorat, potest exercere verum assensum fidei supernaturalis, & illa debito modo credere, atque ideo habitus fidei non erit in ipso inutilis, & otiosus, sed utilis ad credendum, prout de facto credo, quæ non ignorat. At verò qui scienter rejicit testimonium Dei sufficienter propositum, dum in ea dispositione perseverat, non est dispositus ad credenda debito modo alia obiecta propter auctoritatem Dei, quam circa vnum articulum scienter rejicit, atque ideo habitus fidei inutilis, & otiosus maneret, & idcirco meritò ab ipso tunc aufertur, licet non auferatur, quando solum ex ignorantia culpabili errat circa fidei veritatem.

195. Dices, qui peccat etiam peccato proprio infidelitatis, potest, dum est in ea dispositione, credere alios articulos, circa quos non errat: potest enim negare aliquem articulum, non quia sentiat Deum mentiri, sed quia non credit Deum illum reuelasse; qui tamen est proprius actus infidelitatis, imò hæretici, & infideles regulariter non negant veritatem Dei, vt supra diximus, sed solum negant Deum reuelasse hos articulos: & tamen hoc sufficit, vt perdant habitum fidei infusæ, licet in eo statu possint ceteros articulos

D d 2 credere

credere propter Dei testimonium, quod circa illos acceptant, ergo similiter deberet perdi habitus fidei ab eo, qui ex ignorantia culpabili errat circa articulos fidei, licet in eo statu paratus sit ad credenda omnia, quae ex parte Dei sibi sufficienter proponuntur.

196. Pater Conincha *disput. 18. de fide, dub. 4. num. 31.* admittit aliquando habitum infusum perdi, quando homo ex negligentia culpabili, & ex affectu erga errorem contrarium non vult intendere considerationem ad res fidei sufficienter ex se propositas. Sed quidquid sit de hoc, ad objectionem propositam responderi facile potest eum, qui negat testimonium Dei sibi sufficienter propositum, licet non neget Dei veritatem, esse verè, & propriè infidelem, nec posse, dum est in dispositione, credere alios articulos debito modo, sicut potest ille, qui ex ignorantia culpabili errat circa unum articulum, quem credere debuisset. Pro quo suppono ex contractu de fide, Christianam fidem includere voluntatem credendi Deo super omnia, & exhibendi divinae Auctoritati supremum cultum intellectualem. Hic autem supremus cultus intellectualis includit duo, scilicet credere verum esse, quod Deus dicit, & non negare Deum dicere, & loqui, quando eius loquutio sufficienter proposita est. Nam si in hominem altero intellectus deficiat, dissensit Deo loquenti, & testificanti, atque adeo deficit in cultu intellectuali debito. Hinc constat; quomodo haereticus, qui testimonium Dei sufficienter propositum rejicit, non possit debito modo alios articulos credere; quia non potest habere voluntatem illam exhibendi cultum supremum intellectualem diuino testimonio, sine qua voluntate fides non operatur suum proprium, & perfectum actum: ideo merito aufertur habitus fidei durante tali dispositione: sicut aufertur habitus charitatis à peccatore, quia durante illa dispositione, non potest Deum diligere super omnia, licet possit Deum, vicumque, & minus perfectè diligere. At verò qui solum ex ignorantia culpabili errat, potest adhuc habere eiusmodi voluntatem circa articulos sibi propositos exhibendi cultum supremum intellectualem diuino testimonio, scilicet credendo, & acceptando semper ipsum testimonium Dei, & rem testificatam: in neutro enim deficit ex parte intellectus, qui ex ignorantia culpabili errat; cum semper credat utrumque, quoties sibi proponitur. Potest ergo manere in eo habitus fidei infusus, cum non sit otiosus, & inutilis in eo statu.

197. Vnde à fortiori colligitur, multò minùs eiusmodi errantem ex ignorantia culpabili incurrere penas, aut censuras Ecclesiae contra haereticos latas: quia licet malitia sit eiusdem speciei, non tamen intelligitur nomine haeretici, nisi ille solus, qui pertinaciter, & scienter negat fidei veritates: sicut neque intelligitur quicumque fidem negat, sed qui post Baptismum eum negat; licet illa circumstantia non faciat peccatum infidelitatis specie diversum. Videatur Sanchez, qui alios multos affert *lib. 2. in Decalog. cap. 7. & Suarez disput. 19. de fide, sect. 3. & 5.*

198. Concludimus ergo ex dictis circumstantiis ignorantiae culpabilis, aut scientiae, non afferre differentiam specificam, nec debere explicari, nisi in ordine ad censuras, vel reservationem, ut contingit in peccato haereticis. Facilius admitti posset, quod docuit Suarez *disput. 16. de fide, sect. 1. num. 10.* differre specie peccatum omissionis à peccato commissionis contra fidem, verbi gratia, si quis negatiue se habet, abstinendo ab assensu, quem deberet elicere, non tamen ex dubitatione, aut in-

certitudine, sed ob alias causas, hic peccaret contra fidem, sed eius peccatum non habet eandem specie malitiam, quam peccatum illius, qui positiue dissentiret rebus fidei: sicut non est eadem malitia in specie in omissione dilectionis, Dei debita ex praecepto, & in odio positio Dei, atque adeo differentia illa debet omnino in confessione explicari.

Petes, an circumstantia illa, quod aliquis peccauerit ex conscientia erronea, sit explicanda. De hoc dicemus latè *infra sectione 12.* explicando circumstantiam, quae vocari solet, *Quomodo.*

§. 7. De circumstantia consuetudinis.

Hæc etiam circumstantia pertinere videtur ad personam poenitentis, per quam, scilicet explicatur, qualiter dispositus fuerit ad peccandum facilius. Et quidem debere explicare eam consuetudinem præcedentem, docent Henriquez, Fagundes, & alij, quos refert Diana *tom. 1. tractat. de circumstant. aggravant. resol. 15.* atque ideo qui ex inueterata consuetudine hodie fornicatur, non satisfacit confitendo peccatum hodiernum solum, nisi dicat etiam consuetudinem præteritam, licet illa priora peccata iam confessus fuerit.

Hanc sententiam communiter reiciunt Theologi, Suarez, Vasquez, Reginaldus, Bonacina, & alij, quos affert idem Diana ibi; quia peccata præterita non addunt hodierno peccato aliquam circumstantiam novam, præsertim specie diversam. Pro huius tamen communis doctrinae explanatione, distinguendum videtur de consuetudine, quædam enim est consuetudo, quæ solum inducit ad similia peccata postea committenda, quæ tamen quando fiunt, habent suam propriam, & novam libertatem, ac malitiam, ut cum quis ex consuetudine depravata peierandi, iurat, frequenter falsum, sed semper cum advertentia sufficienti ad novum peccatum committendum. Altera est consuetudo, quæ inducit quidem ad similes actus postea ex habitu faciendos, sed absque nova advertentia, aut libertate nova ad novum peccatum: ut cum ex depravata consuetudine iurandi, iurat aliquis falsum sine advertentia ad id, quod facit.

His suppositis, si sermo sit de priori consuetudine, res videtur clara, quod non sit necessariò explicanda, nisi confessarius interroget, (tunc enim debere explicare, diximus *supra disput. 14. num. 7.*) quia peccata illa, quibus comparata est consuetudo iam sunt explicata in præcedenti confessione; peccatum autem præsens non aggravatur; imò videtur minùs grave propter consuetudinem, & habitum præcedentem; sed tamen hoc ipsum non caret difficultate: quia consuetudo videtur esse speciale peccatum distinctum à peccato, quod ex ipsa consequitur; quod non declaratur, nisi seorsum explicetur: nam ponere, vel retinere occasionem proximam peccandi mortaliter, est peccatum mortale, quod debet explicari in confessione, ut fateretur Vasquez *in præsent. quest. 91. art. 3. dub. 3. num. 3.* quod quidem intelligi debet, quando inter occasionem proximam, & peccatum ex ea subsequutum intercessit mora notabilis sufficiens ad interruptionem actus, & ad multiplicanda numero peccata; alioquin reputabitur unum, & idem peccatum: scilicet, qui per plura peritura comparat consuetudinem peierandi, eo ipso constituit se in periculo, & occasione